

EUSKAL HERRIA NAZIEN BABESLEKU

Bormann kriminalaren misterioa

Bigarren Mundu Gerra ostean ihes egindako buruzagi naziak gurean ere babesa aurkitu zutela dioten gero eta datu gehiago dugu. Otto Skorzeny SS-etako komandante ezagunak Markina-Xemeinen Wilhelm Mallet tratulariarekin izandako negozioen berri eman genuen pasa den abenduan. Baina Malleten etxe gotortuak misterio asko gordetzen du, eta, izan ote zitekeen Martin Bormann bertan ezkutatzea? Auskalo. Baina Adolf Hitlerren gizon gertukoaren heriotzaz dauden teoria kuriosoenak ere balio digute, gerra kriminal haiek egindakoa gogoratzen jarraitzeko.

JON ARRIZABALAGA GONZALEZ

Markina-Xemeinen bizi zen bikote alemaniar baten inguruko informazio esanguratsua argitaratu genuen astekari honetan iazko abenduan, *Nazien negozioak Euskal Herrian* erreportajea. Wilhelm Mallet eta Ruth Adamsen etxe handian Bigarren Mundu Gerra ostean ihesean ibilitako –eta frankismo garaiko Euskal Herrian babesa aurkituriko– naziak elkartzan ziren, tartean, Otto Skorzeny SS alderdi naziko komandantea eta ingeniaria. Gerra garaian misio bereziak egindakoa, Mar-

kina-Xemeingo Esperanza y Cía arma lantegiko jabeekin negoziotan aritu zen Skorzeny, Malletekin batera.

Bekobenta izenez ezagutzen den tokian zegoen etxe hartan gordetzen zuten diskrezioaren eta klandestinitatearen ondorioz, informazioak jarraitzen du oso urria izaten, baina gaia azalera aterra denetik berriz itzuli dira iraganeko alemanen kontu zaharrak Markina-Xemeingo kaleetara. Horrek, duela urte

batzuk jaso genuen beste testigantza harrigarri baten berri ematera garamatza orain.

NOR ZEN MALLETEN GIDARIA?

Ugari dira Mallet eta Adamsen etxean, bikote alemaniarraz gain, III. Reichean kargu garrantzitsuak izan zituzten naziak bizi zirela susmatzen edo ziurtatzen duten herritarrak. Eta ez gara soilik Otto Skorzenyz ari.

Martin Bormann izan zen Alemaniako lege antisemiten sinatzaile nagusiena. Bere ihesaren misterioa errealitate ukaezin batek elikatu zuen: gerraostean milaka nazik munduko hainbat txokotan babesa aurkitu zuten, baita Euskal Herrian ere.

1950eko hamarkadan Martin Bormann genozida munduko toki guztietan ikusten zuten herritarrek. Eskuinean herritar batek helarazitako argazkian, haren antza izan dezakeen gizon misteriotsua ikus daiteke Markina-Xemeingo Wilhelm Malleten etxean. Ondoa, Bormannen burezurra Berlinen aurkitu zutenean. Ondoko orrialdean Mallet ageri da orduko ustezko neskalagunarekin.

Emakume baten testigantza gakoia izan zaigu lorratz hori jarraitzeko. Gaur egun alarguna –ez dugu hemen bere izenik emango–, senarra mekanikoa zen eta alemaniarrek askotan deitu zioten haien etxera, Malletek zuen Mercedes-Benz auto beltz dotore eta ikusgarria konpondu zezan. Han ikusitakoaz kontatzen zuena ongi oroitzen du emakumeak oraindik.

Mekanikariak autoa konpondu bitartean Malletekin berarekin harremana izaten zuen, baina baita etxeko langileekin ere –gutxienez hamabi lagun aritzen ziren zerbitzuan, sukaldean...–. Honen arabera, langileen artean bazen bat, gidaria, Malletekin erlazio berezia zuena. Torloju eta pieza zaharrak aldatzen zituen bitartean ohartu zen ustez langile itxura zuen gizon hura norbait garrantzitsua zela bertan bizi zirenen hierarkiaren barruan. Malletek begirune handiz hartzen zuen beti: ez zen normala etxeko jaunak langileari keinu gehiago egitea, alderantziz beharrean... Mekanikariak ezezagun misteriotsuari aurpegira begiratzen zionean edo albotik igarotzen zenean, gizonak burua makurtu edo beste alderantz begiratzen zuen, ezkutatu nahi balu bezala.

Lanaren ostean etxera itzultzen zenean emazteari urduri kontatzen zion

pentzatzeko zuena eta berak ziur bertan ikusitakoa: zer eta etxe hartan Martin Bormann bizi zela. Hain zegoen seguru, ezen gaur egun ere, gure lekukoak argi baitio senarra bizirik balu gauza bera ziurtatzen jarraituko zuela.

BORMANN, HITLERREN ALBOKOA

Bormann hierarkia naziko pertsonaia garrantzitsuenetarikoa zen, Reicheko kantzilertzako buruzagia eta Hitlerren idazkari pertsonala, hau da *Führer*-aren alboko gizona. Alemaniako Gobernuak izendapen eta barne kontu guztiak kontrolatzera iritsi zen, eta lege antisemiten sinatzaile politiko nagusia izan zen. Gerra ostean, Nurembergen *in absentia* –bera ez zegoela– epaitu zutenean, fiskaltzak esan zuen juduen eta poloniarren exterminioa bilatzen zuen “Azken Soluzioaren” planifikazioan parte hartu zuela bete-betean, eta urkaturik hiltzera kondenatu zuten, nahiz eta zigor hori ezin betearazi.

1945eko apirilaren 30ean, Berlin sobietarren esku erori baino egun batzuk lehenago, dirudienez Hitlerren suizidioaren lekuko izan zen Bormann, kantzilertza azpian zegoen bunkerrean gertatutakoa guztiz argi ez dagoen arren –berak atera ei zuen besotan Eva Braun-

nen hilotza logelatik, Hitlerrekin batera hilda–. Hortik gutxira, bunkerra utzi eta hiritik ihes egiten saiatu zen. Berarekin batera joan zirenek esan zuten ez zuela lortu Berlindik bizirik irtetea. Hitleriar Gazterien buru Artur Axmannen lekukotza da irmo eta garrantzitsua: honen arabera, agintari nazia maiatzaren 2ko gauean hil zen, Berlingo Lehrter geltokira zeraman trenbide ondoan, artilleria sobietarraren ondorioz. Aliatuek egindako galdeketa eta epaiketetan ere Bormannen inguruko soldadu gehienek esan zuten hilda zegoela. Zalantzarik ez beraz.

Hala eta guztiz ere, OSS-CIA, Mosad eta beste hainbat inteligentzia zerbitzuek urte asko igaro zuten genozidaren arrastoa jarraitu nahian. Zergatik? Informazioa eskasa zen eta hainbat nazi ehiztarik zioten posible zela Bormannek Berlindik ihes egin izana.

1972KO HEZURRAK

1950eko hamarkadan Martin Bormannen izena mundu osoan barrena zabalduta zen. Jende askok deitzen zuen Poliziara, edo inteligentzia zerbitzuekin harremanetan jartze zen, hura ikusi zutela esanez. Argentinan, Paraguan, Brasilen, Mexikon, Egipton, Espainian... Bormann

zehaztutako bere heriotzaren koka-penarekin. Hezurrek ere Bormannen altuera eta ezaugarri berak zituzten. Aurpegiaren berreraikuntza egin ostean baieztatu zen bera zela, eta hildakotzat eman zuten hainbeste urtetan bizirik bilatzen ibili ziren nazi kriminala. Orduan?

Bormannen historia hor amaitzen da, baina misterioa ez. 1988an bere burezurra berriz ikertu zutenean, alemaniar perituak jabetu ziren lur koloretsu batez

1972an Berlinen
hezur batzuk
azaldu ostean,
Bormannenak zirela
argitu zen. Historia
hor amaitzen da,
baina misterioa ez

ikusi zutela baieztatu zutenak ez ziren gutxi izan. Ez da harrigarria sukar hori, munduko pertsonarik bilatuenetarikoa izan baitzen 1970eko hamarkadaren hasiera arte. Irratian eta aldizkarietan programa eta artikulu sentsazionalistek bere balizko bizilekuen berri ematen zuten behin eta berriz. Baina inoiz ez zuten bizirik aurkitu.

1972an, Berlingo eraikuntza gune batean hezur batzuk topatu eta identifikatu ostean, Bormannenak zirela argitu zuten. Arrastoak agertu ziren tokiak bat egiten zuen gerra osteko galdeketeran

estalita zegoela, eta hori nonbait jasota utzi behar zela esan zuten. Areago, dirudenez lur mota hori ezin zen Berlinen aurkitu, soilik Paraguaiako zonalde batean baizik. Horregatik, hipotesi bitxieta bat izan da Bormann Hego Amerikan eta Espainia frankistan ibili zela ezkutuan, eta bera hil ostean eraman zituztela arrastoak bueltan Berlinera, kasua behingoz amaitutzat emateko.

ARGAZKIKO EZEZAGUNA

Hipotesiak hipotesi, Markina-Xemeingo alemanekin harremana izan zuten

beste solaskide batzuekin ere hitz egin dugu gehiago jakin nahian. Eta horietako batek argazki zahar batzuk erakutsi dizkigunean, zalantzaren galdera ikurra berriz agertu zaigu, jolaskor, kontu honetan guztian: argazki batean Martin Bormannen antza duen gizon bat ageri da, begitarte eta aurpegiko bereizgarri antzekoak dituen. Argazkia alemaniarren etxeko atzeko partean dago aterata, 1955. eta 1965. urteen artean, eta solaskidearen arabera, gizon ezezagun hori Wilhelm Malleten gidaria zen, madrildarra ustez; zehazki, alemaniar enpresariak 1950ean Markina-Xemeinen kokatu zirenez geroztik, hirugarren txoferra zen hura.

Txaletean, zaintza txakurrek eta hiru metroko harrizko harresiak diskrezio osoz mugitzeko aukera ematen zien hango jabeai eta beren lagun "bereziei". Eremua 27.000 metro koadrokoa zen eta inguratzen zuen harrizko hormak gainean kristal apurtuak zituena porlanetan itsatsita. 1965ean, Mallet hil zenean, bere orduko ustezko bikotekideak -Ruth Adams urte batzuk lehenago hil zen istripu arraro baten ondorioz-, berehala dokumentu mordoa erre zuen etxearen kanpoaldean. Langileetako batek oroitzen du momentu hura: izugarrizko su garrak ikusi zituen, eta barruan artxibo ugari ari zen erretzen.

Nor ote zen Maletten gidaria? Kasualitatea baino ez da izango, baina behin misterioaren eremuan jolasean hasita, agian Martin Bormann ez zen Berlinen hil... zeinek daki. Nolanahi ere, istorio honek naziek Euskal Herrian izan zuten benetako presentziaren eta Markina-Xemeinen oraindik badirauren Bekobentako alemanen kondaira beltzaren inguruan ikertzen jarraitzeko bide ematen digu. ●

Nafarroako
Bertsolari Txapelketa 2021

Eneko Fernandez Maritxalar, Erika Lagoma Pombar, Xabat Illarregi Marzol, Ekhiñe Zapiain Arlegi, Endika Legarra Nuin eta Oier Lakuntza Irigoien

Gai-jartzailea: Fernando Anbustegi Goñi

Finalaurrekoak

ALTSASU

Azaroak 1, astelehen
17:30ean, lortia Kulturgunean

Antolatzailea

Laguntzailea

